

Артёмова Т. І.

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВТІЛЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Розбудова системи національної безпеки є актуальним порядком денним для України. Історично концепція безпеки щільно пов'язана з теорією суспільного договору, що конститує свободу волевиявлення громадян за умов розосередження державної влади. Соціальна безпека є базовим елементом соціальної ринкової держави, але саме соціальна сфера України приховує найсуттєвіші загрози її національної безпеки та державності.

Ключові слова: національна безпека, суспільний договір, розвиток людського потенціалу, соціальна ринкова держава, Концепція гуманітарного розвитку України.

Для країн із перехідною економікою розбудова системи національної безпеки є однією з актуальних проблем як у контексті її концептуального обґрунтування, так і в площині практичної реалізації. Найважливішими складовими зазначеної системи є забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності національної економіки на світових ринках, обсягів ВВП та добробуту населення. Особливого значення набуває взаємозв'язок між системою підтримки належного стану національної безпеки та відродженням національної економіки після тривалої трансформаційної й глобальної кризи і налагодження її стабільного розвитку.

Дослідженню окремих аспектів системи національної безпеки, а також комплексного становища її ядра – економічної безпеки – присвятили свої праці значна кількість науковців пострадянської доби, а саме Л. І. Абалкін, В. Г. Андрійчук, А. М. Асалієв, О. М. Бандурка, В. О. Бараннік, О. І. Барановський, О. Г. Білоус, І. Ф. Бінько, В. В. Бушуєв, З. В. Герасимчук, С. Ю. Глазьєв, О. М. Гончаренко, Б. В. Губський, В. Є. Духов, М. М. Єрмошенко, Я. А. Жаліло, М. І. Камлик, А. Б. Качинський, М. Я. Корнілов, Г. В. Коржов, Ю. В. Латов, І. І. Лукінов, В. І. Мунтіян, К. Я. Петрова, Б. Й. Пасхавер, В. К. Сенчагов, А. І. Сухоруков, В. Л. Тамбовцев, І. М. Черв'яков, Н. Л. Чернова, А. І. Шевцов, Л. І. Шершнєв, В. Т. Шлемко та інші. Пильну увагу відновленню засад національної безпеки приділяють урядові структури. Зокрема, в 1996 р. було створено Раду національної безпеки і оборони України, у 2003 р. ухвалено Закон України «Про основи національної безпеки України», у лютому 2007 р. Указом Президента України затверджено Стратегію національної безпеки України, у 2011 р. розроблено Стратегію національної безпеки «Україна у світі, що змінюється».

Водночас до сьогодні концепція національної безпеки в країні не набула системної практичної реалізації, що значно послаблює соціально-економічні позиції України на внутрішніх і світових ринках, робить її вразливою для різного роду внутрішніх і зовнішніх загроз. Зокрема, фінансування сектора безпеки у розрахунку на одного співробітника у нас є втричі меншим порівняно з Російською Федерацією і на порядок меншим порівняно з країнами НАТО [6, с. 19]. На внутрішні й зовнішні виклики Україна реагує ситуативно – мірою виникнення і загострення загроз, а проблема національної безпеки у суспільній свідомості сприймається переважно крізь призму зміцнення оборонних позицій. Між тим, *поняття внутрішньої і зовнішньої безпеки щільно корелюють між собою.* «Наш стратегічний підхід визнає, що для забезпечення безпеки вдома ми маємо бути лідером у зовнішньому світі, але ми не зможемо бути лідером за кордоном, якщо не будемо сильними удома», – зазначав Президент США У. Дж. Клінтон. Отже, для комплексного усвідомлення проблеми національної безпеки і формування адекватних механізмів її системного розв'язання є актуальним з'ясування її змісту у контексті його еволюційного становлення. В цілому *поняття безпеки належить до тих, що конституують саму соціальну реальність;* у суспільному житті функція безпеки зберігає своє значення за будь-яких умов, а у стані кризи необхідно виявити лише інститути, які цю функцію виконують.

Вважають, що вперше проблему суспільної безпеки позначив Ф. Бекон, який опублікував у 1590-х рр. «Трактат щодо розвідки особистої безпеки королеви». Тут розкривалися *дві основні системні складові безпеки: з одного боку, позиціонування зовнішньої спроможності та могутності національної держави, а з іншого, –*

ототоження безпеки індивіда та суспільного цілого. У XVIII ст. поняття безпеки стає системоутвірним у конструкції суспільного договору, що виходить з принципів природного права і договірної походження держави. Бажання влади і страх смерті слугують спонукальними мотивами поведінки індивідів у теорії суспільного договору Т. Гобса. При цьому сутність так званого суспільного договору полягає в тому, що люди, піклуючись про безпеку, делегують власну свободу абсолютній владі суверена, розуміючи, що інакше, обравши свободу безмежного самоствердження, вони залишаються у природному стані дикості, в якому ніхто не може гарантувати їм особисту недоторканність і безпеку. Таким чином, особиста безпека досягається тільки у сфері соціального, яке уособлюється владою і силою абсолютного суверена. Держава ж, своєю чергою, стає єдиною, відповідальною за дії, якою зробила себе шляхом взаємного договору величезна кількість людей з тим, щоб особа могла використовувати силу і засоби всіх так, як визнає необхідним для їхнього миру та захисту [4, с. 19]. Передбачалося, що ця особа використовуватиме свою силу та засоби для забезпечення права підданих на життя, безпеку, справедливість і добробут. Для досягнення цих цілей влада суверена наділена певними правами:

- на санкціоноване насильство для покарання порушників закону;
- оголошувати війну і укладати мир, а отже, підтримувати озброєні сили у стані необхідної бойової готовності;
- вершити правосуддя;
- ухвалювати постанови, що мають силу закону;
- організувати роботу всіх органів влади в межах єдиної волі;
- викорінювати шкідливі вчення та ідеї, спрямовані на підрив влади суверена.

Велику загрозу безпеці Гобс бачив у свавіллі підданих, а не в перевищенні влади суверена, у зв'язку з цим заради життя і безпеки можливо поступитися не лише добробутом, а й соціальною справедливістю [4, с. 20].

На відміну від Гобса, Дж. Лок, який також поділяв постулати теорії суспільного договору, вважав, що від природи людина не наділена згубним свавіллям, ступінь же її «розбещеності» зумовлюється якістю суспільного середовища, його організаційними засадами. «Суспільний договір» укладають заради безпеки, але якщо держава не в змозі гарантувати безпеку і навіть сама стає джерелом загроз, люди повинні убезпечитися від держави, гарантуючи собі найважливіші права. Отже, безпека є можливою лише в умовах свободи і досягається за допомогою певних правових механізмів розосередження (розді-

лення) державної влади за територіальною та функціональною ознаками. Відповідно до другої, оптимальним є виділення конституційної, законодавчої, виконавчої і судової влади. При цьому розділена влада має лише обов'язки і не має прав: це – не «батько» народу, а його «опікун». Лише народ отримує право скасовувати всі гілки влади, якщо вони зазіхають на справедливість, хоча здійснити це право він може, лише повернувшись до стану «війни всіх проти всіх» [4, с. 21].

Ідею безпеки в руслі раціоналістичної концепції влади узагальнив Г. Гегель, який стану безпеки протиставив свавілля, певне неправове становище – «неправо» (*Unrecht*). Носієм «неправа» є індивід, відокремлений від загальної волі і загального права. Можливість «неправа» у самих людських помислах становить загрозу безпеці, дійсна ж безпека індивіда та його майна досягається лише в державі, яка має характер органічної цілісності. При цьому функція безпеки є вищою за договірну природу держави, яка «взагалі не є договором, а захист та забезпечення життя і власності уособлених індивідів не є її необхідною субстанціональною сутністю; держава є тим найвищим, що посягає на саме це життя і власність та вимагає, щоб вони були принесені в жертву» [1, с. 148]. У цьому сенсі і життя індивіда, і його власність забезпечуються лише безпекою держави; така ієрархія об'єктів безпеки слугує і критерієм ступеня тяжкості злочину: найнебезпечнішими є ті, що посягають на безпеку держави [4, с. 22].

Незважаючи на давність походження, вищезгадані концепції безпеки з погляду їхнього практичного втілення аж ніяк не є архаїчними. Теорія суспільного договору в інтерпретації Гобса певною мірою реалізувалася в політико-економічній моделі традиційного соціалізму, за Локком – у політичній практиці лібералізму і західноєвропейської демократії. Інша інтерпретація ідеї соціально-економічної безпеки спостерігається в новітній час, коли під сумнів ставлять саму можливість раціонального (розумного) визначення влади в цілому і державної зокрема. Сучасне трактування влади відокремлює владні відносини від феноменів безпосередньої практичної життєдіяльності, повсякденного існування людини; тобто влада як стан свавілля – це те, з чим люди стикаються постійно. Держава в цьому руслі могла б представляти владу, «очищену» від повсякденного свавілля, від чистої стихії людської волі, що не стримується розумом. Але таке «очищення» можливе лише в тому випадку, якщо колективний розум здатний виокремити та узяти під контроль саму владну стихію, бо насправді влада проявляє себе не у вигляді розумного початку, а як стихія, що поневолює людину,

отже, вона кожного разу виявляється – там, де свавілля зустрічає опір. Те саме стосується і безпеки. Згідно з теорією суспільного договору, влада має гарантувати підданам безпеку, але така гарантія, по суті, означає владне втручання держави у життя кожного разу, коли течія життя порушується певною винятковою подією. Оскільки кількість «виняткових подій» через почастищення феноменів владного свавілля значно зростає, сфера гарантій державної влади істотно розширюється, а разом із нею розширюється сфера владного втручання у приватні справи за межами закону і юрисдикції. Сучасне суспільство з погляду безпеки, за Ж. Бодрійяром, виглядає як гарантійно-страхове суспільство, а це свідчить про те, що безпека набуває відкрито штучного характеру, стає «продуктом промислового виробництва» владних структур і насамперед самої держави. Успадкувавши принципи теорії суспільного договору, владні структури на чолі з державою в гарантійно-страховому суспільстві формують засади нового права: «права змусити жити та дозволити померти» [4, с. 25].

За умов нового часу, таким чином, сама турбота владних структур про безпеку перетворюється на серйозну загрозу життю і безпеці суспільства, за якої процеси «виробництва і розповсюдження» безпеки стають тотожними конвертованості змісту життя і смерті до капіталістичного надприбутку. Особливої гостроти ця загроза досягає, коли держава за фасадом конструкції суспільного договору перероджується в клуб капіталістів-підприємців, свого роду капіталістичне підприємство, закони функціонування якого достатньо повно досліджені в теорії марксизму. Відповідно до підходу К. Маркса, суперечність між такою державою і рештою суспільства (новими пролетаріями) є антагоністичною; отже, дійсні механізми суспільної безпеки формуються в іншій площині, ніж гарантійно-страхові обіцянки звироднілого суб'єкта суспільного договору. У цьому сенсі вельми символічною є назва однієї з праць М. Фуко: «Потрібно захищати суспільство».

У межах наукової традиції, яка формує принципи сучасної економічної політики, соціально-економічна безпека визначається двоїсто – негативно і позитивно. Переважає перший підхід, коли національну безпеку розглядають як стан, за якого немає або усунено загрози життєво важливим інтересам громадян і держави. Таке трактування, проте, на думку фахівців, здатне породити ілюзію досягнення певного стану суспільної безтурботності, за якого разом із внутрішніми та зовнішніми загрозами зникають і будь-які стимули до розвитку [5, с. 329]. Це породжує потребу позитивного визначення національної безпеки – як наявності комплексу умов

для ефективного розвитку суспільства. Так само національну економічну безпеку найчастіше визначають через заперечення – як захист національної економіки від внутрішніх та зовнішніх загроз, які перешкоджають її ефективному розвитку. *Коректніше, проте, визначати її як забезпечення умов, що сприяють ефективному розвитку національної моделі економіки* [5, с. 329]. Соціально-економічна безпека при цьому постає одним із підвидів системи національної безпеки; але це не простий компонент, а головна складова національної безпеки, що перетворює її на системне явище.

Турбота про національну безпеку характерна не лише для пострадянських країн; створення тут спеціальних інститутів із захисту національної безпеки, як і саме використання поняття «національна безпека», значною мірою відображають практику розвинених країн світу. Вважають, що термін «національна безпека» увів до політичного лексикону президент США Т. Рузвельт на початку ХХ ст., до 1940-х рр. його вживали лише в контексті національної військової безпеки. Історично поняття «національна економічна безпека» пов'язане з подіями Великої депресії 1929–1933 рр.; саме тоді було сформовано тимчасовий Федеральний комітет з економічної безпеки під керівництвом міністра праці США. Робота цього комітету щодо розробки законопроектів про державне пенсійне забезпечення, соціальне страхування і власне Закону про соціальну безпеку (1935 р.) розглядалася як реакція на надзвичайну ситуацію в країні [5, с. 330].

Відхід від розуміння національної безпеки як безпеки винятково військово-політичної стався після закінчення Другої світової війни. З другої половини ХХ ст. найважливішою тенденцією політики національної безпеки стало посилення уваги до чинників, що обумовлюють міжнародну конкурентоспроможність національної економіки, тобто зростання економічного потенціалу країни. Було визначено такі ключові цілі:

- підвищення конкурентоспроможності національних товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- скорочення залежності економіки від іноземних позик;
- зміцнення можливості виконувати міжнародні зобов'язання в торгівельно-економічних та інших галузях [5, с. 332].

Американський підхід до розуміння та інституціалізації національної безпеки вплинув на інші країни зрілого ринку. У Франції, наприклад, з 1957 р. існує Генеральний секретаріат національної оборони, в Японії вирішення питань національної безпеки покладено на Національну раду безпеки, яка, на відміну від аналогічних структур США і Франції, є лише консультатив-

ним органом провідних міністрів Кабінету. Загалом розуміння *національної безпеки в розвинених країнах тривалий час пов'язували з національною стійкістю – станом економічної і військової могутності, достатнім для протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам*. Однак після 2001 р. у «Стратегії національної безпеки США» позначена нова якість загроз для національної безпеки розвинених країн у зв'язку з наявністю так званих неспроможних держав: *бідність, слабкі інститути та корупція* [5, с. 333]. Таким чином, для *ринково зрілих країн світу національна безпека зумовлено сьогодні, перш за все, захистом від будь-яких зовнішніх загроз* (у тому числі економічних); що ж до внутрішніх загроз (інфляція, бідність, міжетнічні конфлікти), то їх, за деяким винятком, тут не розглядають як істотні і тому до доктрин національної безпеки не вносять [8, с. 33]. Такий підхід можна вважати правомірним за умов функціонування ефективної соціально-економічної моделі розвитку. Для *всіх інших країн світу їхні власні внутрішні загрози (бідність, слабкі інститути, корупція), досягнувши певної гостроти, стають загрозою для національної безпеки розвинених країн, а отже, і підставою для власних зовнішніх загроз як загроз з боку світової спільноти неспроможним державам*.

Пов'язуючи проблеми безпеки, перш за все, з життєдіяльністю держави, політична думка впродовж всього ХХ ст. практично не конкретизувала їх щодо інтересів окремої людини. *Вперше проблему безпеки почали офіційно пов'язувати безпосередньо з індивідом лише після обнародування в 1992 р. Генеральним секретарем ООН «Порядку денного для світу», в якому наголошувалося, що загроза для безпеки людини може мати не лише військовий характер. У 1994 р. в Доповіді ООН про людський розвиток (ПРООН) було виділено сім компонентів безпеки людини* [9]:

- економічний (гарантованість мінімального доходу);
- продовольчий (фізична та економічна доступність продуктів харчування);
- безпека здоров'я (профілактика захворювань);
- екологічний (доступність чистої питної води, незабрудненого повітря, системи землекористування, що зберігає родючість ґрунту);
- особистий (свобода від фізичного насильства та погроз);
- безпека меншин (збереження культурної своєрідності);
- політичний (захист основних прав і свобод людини).

З цього часу, мабуть, можна говорити про усвідомлення соціально-економічної безпеки як явища системного характеру.

Адаптуючи настанови ПРООН до реалій України, вітчизняні фахівці розглядають соціальну безпеку як:

- можливість постійно підтримувати на рівні не нижче мінімально допустимих норм основні показники природного відтворення населення;
- здатність зберігати високий рівень здоров'я населення і не запобігати поширенню соціально небезпечних захворювань;
- можливість забезпечувати високий рівень життя населення;
- підтримку та збереження необхідних параметрів якості соціального середовища, що безпосередньо впливає на безпеку особистості;
- здатність протистояти міграційному відтоку населення тощо [2, с. 21].

Соціальна безпека пов'язана перш за все з формуванням і підтримкою певних норм, найважливішими з яких є стандарти:

- соціальної структури, пов'язані з подоланням бідності та формуванням середнього класу;
- зростання людського потенціалу, зокрема збільшення тривалості життя та рівня освіти;
- рівня життя, підвищення купівельної спроможності людей;
- якості трудового життя;
- захищеності сім'ї, материнства, дитинства;
- послуг охорони здоров'я;
- освітні, пов'язані із забезпеченням реальної доступності освіти для всіх верств населення;
- послуг установ культури;
- екологічні та ін.

Соціальна безпека, досягнення соціальних стандартів тісно пов'язані з розвитком соціальної сфери, яка охоплює весь простір життєдіяльності людини, – від умов роботи й побуту, здоров'я і відпочинку до соціально-класових та національних відносин. Водночас соціальна безпека, як і соціальна сфера, є базовим елементом існування соціальної держави та соціальної економіки, необхідною передумовою економічної безпеки і національної безпеки в цілому. Проте *інтереси держави та окремої людини в системі національної безпеки України сьогодні корелюють дуже слабо*. Складається враження, що соціальна сфера, яка фінансується державою за залишковим принципом, залишається наодинці з наявними проблемами і цікавить владні структури кожного разу як джерело матеріальних і фінансових ресурсів для живлення їхньої власної потужності. Дійсно, у Законі України «Про основи національної безпеки» (2003 р.) в ієрархії пріоритетів загрози соціальному розвитку *стоять далеко не на першому місці*. Тут загрози національній безпеці перераховані в такій послідовності: зовнішньополітичні, загрози державній безпеці (у тому числі пов'язані з корупцією

та іншими видами тіньової економічної діяльності), загрози у військовій сфері, внутрішньополітичні, загрози в економічній, соціальній та гуманітарній, науково-технологічній, екологічній та інформаційних сферах [3, с. 7]. Тим часом саме соціальна сфера України сьогодні містить такі загрози, унаслідок реалізації яких усі інші стають неважливими, адже йдеться про проблеми життєздатності українського народу, що становить основу його державності.

Так, за останні десять років чисельність населення України скоротилася на 13 % (з 52,1 до 45,4 млн осіб), таку динаміку фахівці Європейського регіонального бюро ВООЗ визнали катастрофічною за умов мирного часу. В середньому за рік населення нашої країни зменшується на 300–500 осіб; хоча починаючи з 2006 р. кількість новонароджених збільшується, але народжуваність донині не забезпечує заміщення поколінь батьків дітьми. Серед основних причин цього негативного явища – низький життєвий рівень населення, значна трудова перевантаженість жінок, наростання невизначеності господарських перспектив.

За даними офіційної статистики, за межею бідності в Україні живе 28 % населення, 3 % громадян живуть менш ніж на 1 дол. у день, 46 % – менш ніж на 2 долари. Це значно вище порівняно з, наприклад, Білоруссю, Казахстаном або Росією (див. табл. 1). Високим є також показник глибини бідності – 23,8 % (у Білорусі він становить 1,3 %; у Казахстані – 2,7 %). Несприятлива демографічна ситуація посилюється трудовою міграцією. За оцінками експертів, за межами України працюють сьогодні близько 30 % учених, що здобули тут професійну підготовку; загальні ж втрати для країни від вимушеної трудової міграції становлять близько 1 млрд дол. на рік [2, с. 22]. Не кращою є й ситуація у сфері охорони здоров'я народу. Якщо в 1990 р. здоровими себе вважали 62,6 % населення України, то сьогодні – тільки 24 %, а 12 % оцінюють свій стан здоров'я як украй незадовільний. За обстеженнями ВООЗ, із 41 країни світу Україна посідає перше місце за показником підліткового алкоголізму, 17 % немовлят нашої країни народжуються хворими внаслідок п'яного зачаття, аморальний спосіб життя спричиняє зростання венеричних захворювань.

Для поліпшення показників стану здоров'я важливе значення має якість відповідної ресурсної бази і достатні нормативи її фінансування. В Україні, починаючи з 2000 року, спостерігається зростання витрат зведеного бюджету на охорону здоров'я, але і досі цей показник не перевищував 3,5–3,7 % ВВП, хоча мінімально прийнятним, за розрахунками ВООЗ, є 5 %. За оцінками експертів, причиною майже 80 % за-

хворювань людини є вживання неякісної питної води; в Україні таку воду споживають 80 % населення [2, с. 24]. Не дивно, отже, що тривалість життя в Україні на 10 років коротша, ніж у країнах ЄС, у країні стабільно зберігається високий показник захворюваності шлунково-кишкового тракта, а показники материнської смертності за останні 4 роки зросли більш, ніж на 8 %.

Таблиця 1. Питома вага бідності в країнах пострадянського простору (% до загальної чисельності населення)

Країна	Питома вага населення, яке		
	живе за межею бідності	споживає менш ніж на 1 дол. у день	споживає менш ніж на 2 дол. у день
Україна	28	3	46
Білорусь	11	1,9	1,9
Казахстан	13	1,9	16
Росія	16	6	24

Джерело: Данилишин Б., Куценко В. Соціальна безпека – підґрунтя сталого розвитку // Вісник НАНУ. – 2010. – № 1. – С. 22.

Достатньо гострою для українських родин є житлова проблема, яка також впливає на стан здоров'я нації і слугує важливим показником соціальної безпеки. Так, за розрахунками фахівців, в Україні тільки 46,5 % домогосподарств мають окрему квартиру; якщо, наприклад, у Франції в середньому на рік у розрахунок на одного жителя вводиться 0,68 м² житлового фонду, в Чехії – 0,42 м², в Росії – 0,38 м², то у нас – 0,2 м². У 2008 році близько 10 % вітчизняних сімей проживали в будинках, побудованих в 1940-ві рр., 14 % – в 1950-ті рр., 24 % – в 1960-ті рр.; рівень забезпеченості населення комунальними послугами (водопроводом, каналізацією, центральним опалюванням) становить від 42 % до 66 % і значно варіюється за регіонами (приміром, у Швеції аналогічний показник дорівнює 99 % [2, с. 25], і це при тому, що якість надання комунальних послуг у цих двох країнах непорівнянна).

Перелік показників, що відбивають рівень та якість життя в Україні, можна продовжити; кожен із них у своїй динаміці наближається до граничного значення, що свідчить про наростання та загострення загроз у соціальній сфері. У зв'язку з цим слід звернути увагу на те, що велика кількість і механізми здійснення намічених сьогодні для реалізації у достатньо стислі строки масштабних державних реформ можуть призвести до звуження їхньої соціальної бази. Зокрема реалізація пенсійної реформи та підвищення пенсійного віку для жінок у короткостроковому періоді може дещо знизити фінансову напруженість у сфері соціального забезпечення, але вже в середньостроковій перспективі сприятиме погіршенню показників народжува-

ності, загостренню конкуренції на ринках праці, поширенню сфери бідності та нестабільності в суспільстві.

Отже, як бачимо, саме рівень і якість соціальної безпеки суспільства формують сьогодні необхідний запас міцності в його економічній сфері, а разом з тим і в галузі політичної могутності. Прагнучи гідно відповідати на виклики буття, інтелектуально-політична еліта суспільства розробила проекти Концепції гуманітарного розви-

тку України та Державної програми економічного і соціального розвитку України [7], однак механізми дієвої реалізації зазначених концепцій сьогодні залишаються незрозумілими. Попри актуалізацію з боку світової спільноти для країн із ринками, що розвиваються, загроз бідності, слабких інститутів і корупції, в пострадянських державних доктринах національної безпеки пріоритетними залишаються не внутрішні, а зовнішні загрози.

Список літератури

1. Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1990. – 526 с.
2. Данилишин Б. Соціальна безпека – підгрунтя сталого розвитку / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник НАН України. – 2010. – № 1. – С. 20 – 28.
3. Закон України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 р. // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 29.
4. Моздаков А. О. Понятие безопасности в классической и современной философии / А. О. Моздаков // Вопросы философии. – 2008. – № 4. – С. 18 – 25.
5. Национальная экономика : учебник / [под. общ. ред. Р. М. Нуреева]. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 655 с.
6. Послання Президента України Віктора Януковича до Українського Народу (з Експертною доповіддю НІСД «Україна XXI століття. Стратегія реформ і суспільної консолідації») / [укладач А. В. Єрмолаєв]. – К. : НІСД, 2010. – 128 с.
7. Проект Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року; Проект Державної Програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kr-admin.gov.ua/Comitet/Ua/gromada/141011.pdf>. – Назва з екрана.
8. Система економічної безпеки держави / [під заг. ред. проф. А. І. Сухорукова]. – К. : Видавничий дім «Стилос», 2010. – 685 с.
9. Human Development Report 1994 [Published for the United Nations Development Programme (UNDP)]. – New York : Oxford University Press, 1994. – 118 pp.

T. Artiomova

NATIONAL SECURITY CONCEPT AND ITS PROSPECTS OF IMPLEMENTATION IN THE UKRAINE ECONOMY

Building a national security system is an actual agenda for Ukraine. Historically security concept is closely connected with the theory of collective agreement, which asserts the freedom of citizenship will in a case of state power disaggregation. Social security is a basic element of the social market economy, but the social sphere of Ukraine hides the most significant threat to its national security and independence.

Keywords: national security, social agreement, human development, social market state, concept of human development in Ukraine.

Матеріал надійшов 10.04.2012